

STRESS ȘI ECHILIBRU

– interviu cu prof. dr. COSTIN CARP –

□ În condițiile în care diversitatea evenimentelor și viteza mare a schimbărilor induce un stress aproape continuu, teatrul poate crea răgazul necesar depășirii unor tensiuni?

■ Ar trebui precizat că starea de stress poate fi și utilă pentru că te pune în condiția de a depăși unele momente de instabilitate, deci nu e neapărat un factor negativ. E adevărat că, de cele mai multe ori, stressul cauzat de evenimentele din afara noastră sau din interiorul nostru, de conflicte permanente – cum ar fi mânia sau teama care ne însoțește continuu – poate să ducă la afecțiuni cardiovasculare. Sunt unele piese, ca și anumite bucăți muzicale, care te deconectează, te ajută să resimți o stare de liniște, de echilibru într-un moment nefavorabil. E posibil însă ca teatrul să creeze un context tensionat (existând riscul revelării unei crize morale de care ai făcut abstracție și pe care reprezentația ți-o pune în față). Un anumit cadru de interpretare, ce pune în evidență în mod sensibil și pregnant ideile piesei, poate determina „descoperiri” în legătură cu propria ta viață. Deci răspunsul la întrebare e foarte complex: teatrul poate neliniști sau poate induce un anumit echilibru, care se instalează după consumarea unor emoții puternice.

□ Dar aceste stări nu anulează conflictele, chiar dacă te pun față-n față cu ele.

■ În măsura în care emoția poate duce la o rezolvare, la un nou echilibru, e utilă. Dacă a declanșat amintiri uitate și, rememorând un conflict, îl reaprinde, atunci poate fi un factor de stress. Rezolvarea prin teatru, prin artă, a unei stări negative care a existat sau care mai e încă prezentă e o situație foarte rară, din sfera idealităților.

□ Credeți că prilejul de a eluda pentru un timp problemele cotidiene prin divertismentul propus de reprezentație contează ca factor de compensare? Sau realitatea directă cu impact afectiv, intrarea în spațiul comunitar al teatrului sunt cele care acționează pentru echilibrul omului modern? Comunicarea vi se pare esențială pentru reintegrarea în normalitate a unui individ care a trecut printr-o criză?

■ Comunicarea poate face un individ să-și creeze noi legături cu cei din jur. Depinde de conținutul de idei al piesei, dacă ele vor funcționa un timp mai îndelungat și vor influența comportamentul individual în societate. O comedie ușoară transmite optimism, suspendă temporar inhibițiile, situațiile presante. Dacă piesa prezintă idei legate de viață, de politică, de crize interioare ale societății sau ale individului, atunci comunicarea prin teatru îl orientează poate pe spectator spre acel mesaj propus de reprezentație, îi clarifică anumite idei. Nu toate interpretările au o funcție benefică. De exemplu, dacă o piesă de teatru pune în prim-plan violența, patologicul, aspecte mai puțin morale, necaracteristice indivizilor din orașul, din țara respectivă, venind cu lucruri total străine de mentalitatea locului și prezentându-le într-o formă sofisticată, stridentă, nouitatea își poate face efectul, impresionând sala, dar rămâne doar un act neconformist, adeseori fals estetic.

Sunt multe probleme care pot fi discutate prin teatru. În general, capacitatea teatrului de a comunica este validată prin acele idei care interesează în permanență spiritul uman, îi sporesc receptivitatea și anticipează posibilele răspunsuri la întrebări esențiale, încă nedefinite formulate.

□ În legătură cu teatrul se vehiculează cu insistență termenul de «criză». La fel ca pentru stress, probabil că și aici puteți disocia aspectul dual (pozitiv-negativ) al fenomenului.

■ E exagerat să pui mereu problema crizei. Sunt persoane care în fiecare an, în fiecare perioadă discută despre o criză a teatrului. Cred că e vorba de o evoluție în context istoric, social, legată desigur și de personalitățile care creează noi piese, de actorii mai mult sau mai puțin talentați, de conjuncturi care stimulează ori creativitatea, ori oportunismul. Fiecare critic sau spectator resimte o anumită diferență față de trecut și o etichetează drept criză. Și nu cred că acesta e Realul, ci e un Normal în devenire. Apar evenimente noi, alte puncte de reper, dar piesele clasice cu valoare perenă, interpretate inteligent și viu, pot limpezi confuziile temporare. Teatrul adevărat nu e numai divertisment. Situațiile de viață „verificate” pe scenă străbat dincolo de ea, oferind un sens și o explicație faptelor reale. Teatrul radiofonic propune des reluări de o mare forță interpretativă și care conservă vocile unice ale marilor actori, teatrul de televiziune dilată foarte mult spațiul receptării. Chiar dacă pelicula artificializează teatrul propriu-zis, există beneficiul imens că marii actori, piesele bine făcute pot influența și educa publicul. Atunci când există o tradiție și când efortul profesioniștilor nu se orientează exclusiv spre lucruri conjuncturale, criza înseamnă doar o adaptare mai lentă la ritmul schimbărilor, resimțite ca frustrante.

□ Ce credeți despre oportunismul în teatru?

■ Cred că e la fel de frecvent ca în alte domenii. E adevărat că în meseriile publice se observă mai ușor, mai ales azi, când există un fel de concurență și posibilitatea de a aprecia e mai ușoară. Nu cred însă că oportunismul va dispărea; el aparține laturii negative a oamenilor, ca și răul, minciuna, impostura. În măsura în care societatea are o scară de valori mai bine pusă la punct, criteriile de apreciere mai puțin vagi, oamenii care-și ating scopul prin disimulare, prin fals nu-și vor mai găsi locul.

□ Oferă teatrul un sens bun al vieții sau doar iluzii?

■ Probabil că oferă și iluzii pentru o perioadă scurtă și acest lucru îl liniștește pe spectator, îi trezește vechi amintiri, îi risipește tabloul rutinier al vieții de zi cu zi, îl face poate mai fericit pentru moment. Oferă oare și un anumit sens? Depinde de cât de pregătit e spectatorul – din punct de vedere psihic, emoțional, cultural – pentru ideile prezentate în piesă și de măsura în care ceea ce se întâmplă pe scenă intră în conjuncție cu problemele, tendințele și ideile personale. Când se creează o asemenea apropiere, efectul poate fi unul de sporire a încrederii, de încurajare sau, din contră, de melancolie și depresie. Teatrul are elect cu dublu tăiș, uneori. Când sunt prezentate cazuri de psihopați, de crime, conflicte tragice, la impactul negativ produs asupra receptorului se adaugă și tendințe mimelice, o confruntare-confundare cu eroii devastatoarelor drame moderne; și nu acesta este rolul teatrului. Desigur că arta imaginează tot ceea ce ține de om, dar ea e metaforă, emblemă și va trebui să selecteze elementele de esență ale vieții umane. E preferabil ca acestea să fie cele „în sensul bun”, al speranței, al binelui, al credinței.

ADINA BARDAȘ